

Asia: VN/11426/2025

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisista työvoimapula-aloista

Työvoimapula-alojen määrittelyn metodi

Metodilla, josta kerrotaan muistiossa, saadaan määriteltyä yhdeksän ammattialan listaus valtakunnallisista työvoimapula-aloista. Listaus ei paljoo poikkea hallituksen esityksen liitteenä olleesta ensimmäisestä luonnoksesta. Onko metodi hyvä ja kattava valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittämiseksi?

Ei

Muuta lausuttavaa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat, KT kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisista työvoimapula-aloista. Työntekijän oleskeluvan haltijan työnteko-oikeus laajennetaan jatkossa koskemaan myös ammattialoja, jotka on todettu valtakunnallisiksi työ-voimapula-aloiksi, ja joista säädetään esityksen mukaisesti valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäviä työvoimapula-aloja sovellettaisiin siten, että työnteko-oikeus on voimassa samansisältöisenä koko valtakunnan alueella. Julkisten palveluiden saatavuuden varmistamiseksi on tärkeää, että työperäisen maahanmuuton sääntelyä kehitetään tavalla, joka tukee työvoimapulan lieventämistä valtakunnallisesti. Ennakoinnin tulee olla tietoon perustuvaa ja tulevaisuusorientoitunutta. On katsottava nykyhetkeä pidemmälle ja arvioitava kaikki työvoimapolitiittiset keinot, joilla työvoiman riittävyys voidaan turvata myös tulevaisuudessa.

Asetusluonnoksessa listalle valtakunnallisiksi pula-aloiksi ehdotetaan seuraavia yhdeksää ammattinimikettä: 1) 2211 yleislääkärit; 2) 2212 ylilääkärit ja erikoislääkärit; 3) 2266 kuulontutkijat ja puheterapeutit; 4) 3135 metallien jalostuksen prosessinhoitajat; 5) 3221 sairaanhoitajat ym.; 6) 3251 suuhygienistit; 7) 5163 hautauspalvelutyöntekijät; 8) 5321 lähihoitajat; 9) 5411 palomiehet.

Työvoimapula kunta- ja hyvinvointialueilla ei johdu kuitenkaan pelkästään työntekijöiden kokonaismäärän puutteesta, vaan usein myös siitä, että avoinna olevat tehtävät vaativat laillistettuja

tai muodollisesti päteviä ammattilaisia, joita ei ole riittävästi saatavilla tulevaisuuden tarpeisiin.

Tämä koskee erityisesti sosiaali- ja terveysalan sekä varhaiskasvatuksen tehtäviä.

Asetusluonnoksessa ehdotetuilla yhdeksällä ammattinimikkeellä on KT:n arvion mukaan vain vähän, jos ollenkaan todellista merkitystä työvoimapulan lieventämiseen säädellyillä julkisen sektorin ammattialoilla. Nopea työllistyminen näihin ammatteihin on epätodennäköistä Suomessa jo toisella ammattialalla työntekijän oleskeluluvalla oleskelevalle henkilölle. Näin ollen vaikutukset koskisivat lähinnä ensimmäistä oleskelulupaa hakevia työntekijöitä, joiden osalta oleskeluluvan hakemisen yhteydessä ei suoritettaisi kyseisille aloille saatavuusharkintaa. Useat asetuseruonnoksessa ehdotetuista ammattinimikkeistä ovat sellaisia, jotka täyttävät myös erityisasiantuntijan oleskeluluvan edellytykset. Erityisasiantuntijan oleskelulupa ei suoriteta saatavuusharkintaa eikä työnteko-oikeus ole rajattu ammattialakohtaisesti. Yksinkertaisempaa ja työnantajille ennakoitavampaa olisi poistaa saatavuusharkinta kokonaisuudessaan ja painottaa työnantajien omaa arviota työvoiman tarpeesta.

Asetuseruonnoksessa esitetty työvoimapula-alojen määrittelyn metodi perustuu eri ammattiryhmien avointen työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden määrän arvion lisäksi alueellisiin työlupalinjauksiin ja niiden valtakunnalliseen kattavuuteen. Asetuseruonnoksessa valtakunnallisen kattavuuden prosenttiosuuden raja-arvoksi ehdotetaan vähintään 90 %:ia. KT pitää tärkeänä, että 90 %:n raja-arvo olisi joustava eikä tiukasti sitova raja-arvo, erityisesti silloin, kun muu tilastotieto tai työnantajien sekä työmarkkinaosapuolten arvio työmarkkinatilanteesta tukisi muilta osin ammattinimikkeen sisällyttämistä valtakunnalliselle työvoimapula-ala listalle.

Lisäksi hyödynnettäessä tilastotietoja eri ammattiryhmien avointen työpaikkojen ja työttömien työnhakijoiden määrästä on hyvä huomioida, ettei kaikkia avoimia työpaikkoja ilmoiteta virallisille rekrytointikanaville, joten ilmoitetut avoimet työpaikat eivät välttämättä kuvaa täysin todellista tilannetta työnantajien työvoiman tarpeesta. KT esittää, että työvoiman tarpeen ja rekrytointihaasteiden tarkempaan selvittämiseen voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän työnantajahaastatteluja ja -tutkimuksia. Tällaiset menetelmät tarjoavat mahdollisuuden saada ajankohtaista ja käytännönläheistä tietoa suoraan työnantajakentältä. Esimerkiksi KT toteuttaa säännöllisesti työvoimatiedusteluja kunta- ja hyvinvointialueyönantajille. Sosiaali- ja terveydenhuollon keskeisten ammattiryhmien työvoima- ja vajetilannetta kartoitetaan kahden vuoden välein ja lääkärin työvoimatilannetta vuosittain.

KT kannattaa, että asetuseruonnoksessa ehdotettua menetelmää voidaan tarvittaessa joustavasti päivittää työmarkkinatilanteen muuttuessa nopeasti sekä täydentää ja reagoida esimerkiksi uusien tai yhdistyvien ammattien osalta, jotka eivät vielä näy vakiintuneissa tilastoluokituksissa tai nykyisellään käytetyssä tilastokeskuksen Isco-luokituksissa.

KT ehdottaa lisäksi laajentamaan työvoimapula-alojen listaa nykyisestä siten, että se huomioisi paremmin myös ne alat, joilla työvoimapula on alueellisesti merkittävää tai laadullista. Avointen työpaikkojen määrän seuraaminen ei kerro koko kuvaa eri ammattialojen työvoimapulatilanteesta. Esimerkiksi varhaiskasvatusalalla on jatkuva pula kelpoisuuden omaavista varhaiskasvatuksen opettajista. Palveluiden järjestämiseksi varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä toimii myös muita

alan koulutuksen saaneita, epäpäteviä henkilöitä. Näin ollen todellinen työvoimavajetilanne ei tule esiin seuraamalla vain avointen ammattitehtävien tilannetta.

Asetusluonnoksessa ehdotetut ammattialaluokittelut perustuvat Tilastokeskuksen käyttämään Isco-järjestelmän 4-numerotason ammattiluokitukseen. Isco-luokituksessa on kuitenkin puutteita, jotka heikentävät sen soveltuvuutta työvoimatarpeen ennakkoinnin ja työlupalinjausten pohjaksi. Esimerkiksi avustavien hoitotyöntekijöiden työtehtävien kuvaus puuttuu Isco-luokituksesta kokonaan. Alueellisissa työlupalinjauksissa nimikettä kuitenkin käytetään, vaikka Maahanmuuttovirasto on vuoden 2025 alusta alkaen myöntänyt oleskeluluvan näihin tehtäviin lähihoitajan ammattinimikkeeseen mukaisesti. Eroavuudet työlupalinjausten valmistelussa Isco-luokitusten soveltamisen, julkaistujen työpaikkatietojen, työntekijän todellisten työtehtävien sekä työlupaprosessissa käytettävien ammattinimikkeiden välillä voivatkin vääristää käsitystä todellisesta työmarkkinatilanteesta valtakunnallista työvoimapula-alalistaa laadittaessa. Tämä voi vaikeuttaa myös työnantajien kykyä ennakoida työlupalinjausten vaikutuksia työntekijän oleskelulupaprosessin kestoon ja sujuvuuteen suunniteltaessa pidemmän aikavälin kansainvälisiä rekrytointeja.

KT kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että vaikka ELY-keskusten alueellisia työlupalinjauksia on pyritty viime vuosina yhtenäistämään, esiintyy niiden laadinnassa edelleen alueellisia eroja. Esimerkiksi työmarkkinaosapuolten kuulemisen käytännöt vaihtelevat eri alueilla ja käytettävien tilastomenetelmien läpinäkyvyydessä on havaittavissa vaihtelua mikä osaltaan heikentää sekä linjausten alueellista tilastollista vertailtavuutta että hyödyntämistä valtakunnallisten työvoimapula-alojen määrittelyn perustana. KT pitää tärkeänä varmistaa alueellisten työvoimalinjausten valmistelun läpinäkyvyys ja yhdenmukaisuus sekä nykyisessä ELY-keskusten toimivallassa että aluehallintouudistuksen myötä uusien elinvoimakeskusten toiminnassa.

Puistolahti Assi
Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT